Jolsvai András

De milyen frankó!

„Nem Pesten történt, amit hallotok, ott ily regényes dolgok nem történnek!” – Petőfi kollega elhíresült sorait csak a békesség kedvéért idéztem azok számára, akik élnek-halnak az áthallásokért, és minden történetben magukra ismernek. Itt ilyesmiről, szögezem le határozottan, szó sincs.

Az a kitűnő tárlat, melyről ezúttal hírt vagyok adandó önöknek, Valenciában nyílt meg, a modernkori történeti múzeumban, melyet közkeletű nevén MuVIM-nak emlegetnek. A címe valahogy úgy hangzana magyarul, hogy A béke negyedszázada, de voltaképpen arról az évtizedről szól, amelyet a francoizmus konszolidációjának szokás nevezni, s amely a diktátor regnálásának huszonötödik évében kezdődik és a haláláig tart. Fényképek, plakátok, használati tárgyak, és sok adattal és ábrával dúsított tablók vezetik végig a látogatót a hatalmas termen, s a rendezők gondos „idegenvezetőkként” azokra is gondoltak, akiknek mindez már távoli múlt, történelem. (És persze azokra is, akiknek az ifjúságát idézik fel ezek a tárgyak, sebeket tépnek fel és gyógyítanak.) A turistákra ezúttal kevesebb figyelem jut, angol nyelvű feliratok, tájékoztatók nincsenek, a külföldiek menjenek a Selyemtőzsdébe vagy a Parlamentbe, gondolják, és méltán: látogatásunk idején sok nézője volt a kiállításnak, de külhoni, rajtunk kívül, egy sem.

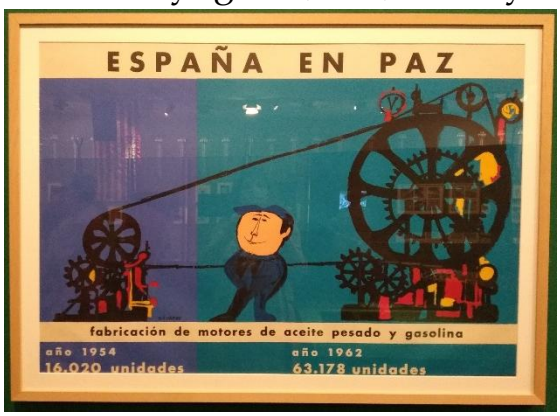

1964-ben a teljes elszigeteltségbe dermedt Spanyolország fegyelmezetten ünnepelte a diktátor uralkodásának huszonöt éves jubileumát, őfrancosága

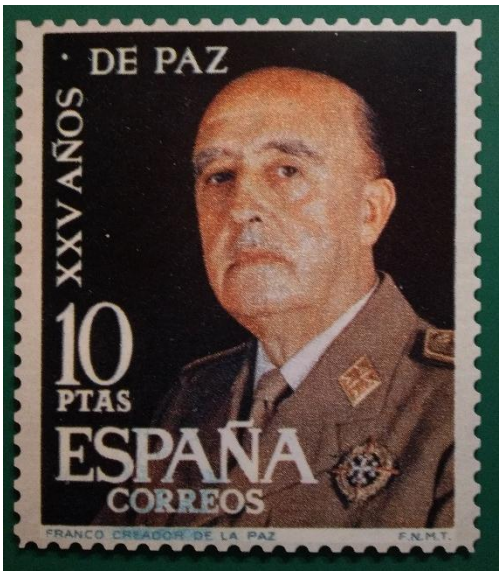
pedig elérkezettnek látta az időt, hogy zord börtönországából egy kissé vidámabb barakkot faragjon. Amnesztiát hirdetett tehát azoknak, akiknek

még lehetett, kinyitotta a határokat (annyira, amennyire), idegenforgalmi beruházásokra ragadtatta magát, jóléti törvényeket hozott és hozatott, állami lakásépítésekbe kezdett, aki nem volt ellene, attól kezdve vele volt, aki iparkodott és nem elégedetlenkedett, vihette valamire: kocsi, nyaralás (otthon, persze, de hát szép nagy ország az, van benne hely mozogni), telek, nyarak. A propaganda már akkor is értette a dolgát, az a sok mosolygós arc a plakátokon, az a sok elégedett ember, munkás, paraszt, értelmiségi, a felhőtlen ég, a mosolygó napocska mind-mind azt hirdeti, hogy a hatvanas években Spanyolországban élni sej, de jó. A gazdaság szárnyalt (mindenhol nyugaton, sőt, bizonyos mértékig még keleten is, és itt volt honnan indulni – tudniillik a nullá-ról.) A generalisszimusz levetette jól ismert uniformisát, civil ruhát öltött és csupa szerethető dolgot művelt: vízi-erőművet adott át, autógyárat avatott, családlátogatott és kutyát simogatott. Mint egy kedves nagypapa, úgy.

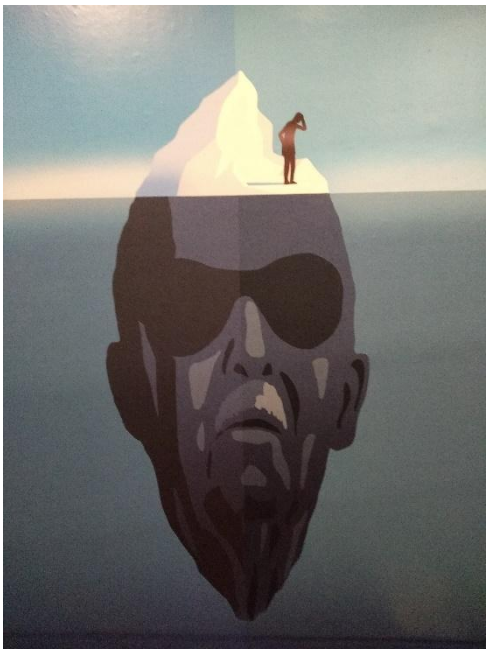

Közben az ország kitört az el-szigeteltségből, nemzetközi szervezetek engedték tagjai közé, híres em-

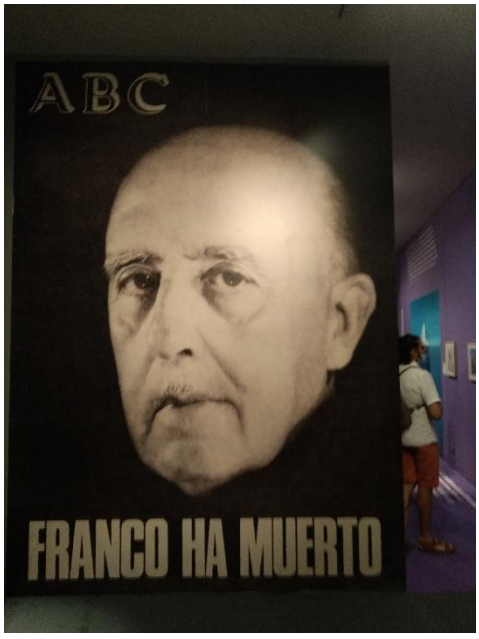

berek keresték fel (bikaviadalok! olyasmit csak ott lehetett látni!), és a diktátor kirakatcsapata, a Real Madrid egyre-másra nyerte az európai trófeákat, bizonyítva, hogy egy kultúrállammal állunk szem-ben. (Miféle szemben, mellette! Jelzem, ennek a tényleg kiváló csapatnak a húzó-embere ezidőtájt az a Puskás Ferenc volt, akit azóta szentté avattak Budapesten, s akiről az a hír járta, hogy Rákosi rettene-tes önkényuralma elől menekült a sza-badságba. Pancho Öcsi ekkoriban már spanyol állampolgár volt, részt vett a

csapattal a chilei vében és semmi jelét nem adta, hogy a nyugati önkényuralmat ne tudná éppúgy tolerálni, mint korábban a keletit. Attól persze még tényleg zseniális focista volt ez a dörzsölt kispesti vagány, csak nem kéne ideológiát keresni ott, ahová pesót keresni megy az ember.)

A kiállítás rendezői gondosan vigyáznak rá, hogy ne mondjanak ítéletet: azt a látogatóra bízzák. Sem abban az értelemben nem foglalnak állást, hogy miként ítéljék meg Franco törekvését egy élhetőbb francoizmus felépítésre, sem abban, hogy miként viszonyuljanak a tömegek viselkedéséhez, akik láthatóan fellélegeztek a következő évtizedben – annyi halál, gyötrelem, szegénység, emigráció után. A látogató, aki a múltjában (vagy felmenői múltjában) megannyi fogódzót (tkp. előítéletet) találhat a maga számára, nyílván állást foglal majd. A turista meg, miután kimerengte magát abban a tekintetben, mennyire tud hasonlítani egymásra egy keleti meg egy nyugati történet, elmerenghet azon is, hogy a diktatúrák, ha elég ideig fenn képesek maradni, valahogy képesek lesznek arra is, hogy emberszabásúaknak látszódjanak. Hogy ne menjünk messzebbre, itt van például Magyarország, s itt van például Ferencz József, Horthy vagy Kádár: mindannyian akasztással kezdték, és apánk helyett apánk lett belőlük.

Hogy ebből következik-e valami a jelenre nézve, én nem tudom.

Fotó: Tanyi Adrienne